List 43. **NOVICE** Tečaj LVII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po dóšti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. oktobra 1899.

Politiški oddelek.

Razpor na obzorju.

Volitev podpredsednika poslanske zbornice nam je razkrila vso parlamentarno mizerijo in nam je pokazala, da slepimo sami sebe, ako sanjarimo o solidarnosti desnice, ako upamo, da se desnica ohrani in da prestane zmagonosno vse proti njej naperjene spletke.

Res je pri volitvi bil izvoljen zgolj desničarski prezidij. Vsi trije člani prezidija pripadajo desnici, ali pri volitvi podpredsednika na mesto dr. Ferjančiča se je pokazalo tako ostro nasprotje mej strankami desnice, tako zevajoč prepad na jedni strani mej Čehi in na drugi strani mej nemško katoliško stranko, da je zmaga s Pietakom prava Pyrhova zmaga.

Ta prvi in le iz težka poravnani konflikt v desnici sami nam je predočil, kako velika zmota je, da je desnica resnično solidarno in s polno zavestjo izražamo že danes prepričanje, da visi ta solidarnost na jedni sami niti in da se bo ta nit pretrgala v tistem trenotku, ko zadene desnico naloga, s pozitivnim delovanjem pesvedočiti to svojo jednotnost in jedinost.

Desničarske stranke se same v polni meri zavedajo svoje moralne in notranje slabosti, kar se vidi iz postopanja Poljakov in nemške katoliške stranke. Desnica nosi v sebi kal razpada in ta razpad je neizogiben. Današnja desnica ni nič druzega, kakor obnovljena koalcija, samo da sedé sedaj češki poslanci na mestih, katera so v koaliciji zavzemali nemški liberalci.

Koalicija je morala z dnevnega reda odstaviti vsa politična in narodnostna vprašanja, da je mogla živeti. Desnica tega sicer še ni storila, ali da vzlic temu še obstoji, to ni njena zasluga, to je posledica tiste politične stagnacije v našem javnem življenju, katero je prouzročila nemška obstrukcija. Mej desničarskimi strankami obstoječa nasprotja samo vsled tega še niso prišla na površje, ker desnica sploh še ni prišla v položaj, da bi kaj pozitivnega storila. Vse njeno delovanje je doslej prav za prav obstajalo samo v negaciji, samo v zanikanju pretenzij nemške levice, a v negaciji se lahko zjedinijo tudi največji sovražniki, kateri pa si sežejo hitro v lase, ko pride čas za skupno pozitivno delo.

Že volitev prvega podpredsednika je prouzročila borbe v desnici. In te borbe se bodo ponavljale pri vsakem pozitivnem koraku, kajti desničarskih strank ne združuje druzega nič, kakor nasprostvo proti nemškim liberalnim strankam. V vseh druzih vprašanjih ni mej njimi navzlic Dzieduszyckega adresnemu načrtu prav nikake jednote še več, posamične stranke desnice so v mnogih ozirih, v čistopolitičnih, gospodarskih in narodnih, dosti bližje nemškim strankam kakor svojim zaveznikom. Ali mar Mladočehi v političnih in gospodarskih zadevah niso bližji nemških liberalcem in nacionalcem, kakor katoliški nemški stranki? Ali mar katoliška nemška stranka v narodnostni vprašanjih ne stoji veliko bližje Wolfu, kakor Čehom in Slovencem.

Desnica je nenaravna zveza dijametralno nasprotnih strank in zato je obsojena na smrt, kakor vsaka neiskrena zveza. Roko na srce in recimo si pošteno: Kako pridejo Čehi v to družbo, v zvezo s strankami, katerih programi so negacija mladočeškega programa.

Čehi stoje na državnopravnem stališču, Poljaki Slovenci, Malorusi in nemška katoliška stranka pa se protivijo češkemu drž. pravu. Čehi so svobodomiselna, liberalna stranka, a nemška katoliška stranka, slovenski klub in poljski klub so odločno klerikalni.

Čehi so demokratična stranka in zahtevajo kot taka najširjo volilno pravico in najobsežnejšo ljudsko suvereniteto, česar nemška katoliška stranka, Poljaki

in Slovenci nikakor nečejo, Čehi so demokratje in so se združili z aristokrati. Čehi so naprednjaki in so se pobratili z reakcijonarji.

Tista neiskrenost, kakor na češki strani, pa je tudi pri druzih strankah. Kako prideta nemška in slovenska katoliška stranka do tega, da se zvežeta z njima načeloma nasprotno stranko, s stranko, ki negira njiju principe, s stranko, ki je po svojem vodji dr. Heroldu v češkem deželnem zboru izjavila: Mi bomo Čehom nemštvo in katolicizem že iz glave izbili.

Desničarske stranke so združene na podlagi neiskrenosti in zato ne bo trajen, zato bo to nenaravno zvezo razgnal prvi večji vihar.

Res, da so Čehi vzdrževali to zvezo z znatnimi žrtvami, doprinašali so tolike intelektuvalne žrtve, da še nikdar nobena stranka. Tlačanili so vladi, ki je bila po svoji večini njim nasprotna, nemški vladi s konservativnim značajem, centralistični vladi, za katero je stala z obstrukcijo zvezana nemška birokracija in v katero je bil vprežen tudi dr. Kaizl, ki je moral vsak dan slušati, kako mu njegovi nasprotniki citirajo njegove spise in govore, kateri spisi spisi in govori so pobijali delovanje ministra.

Tudi žrtvovanje programatičnih načel ima svoje meje. Čehi so šli v tej požrtvovalnosti do skrajne meje. Dlje ne morejo. Zaslomba v narodu ni več trdna in zanesljiva. Odpor proti oficijelni politiki mladočeške stranke narašča mogočno in je tako velik, da svobodomiselna napredna mladočeška stranka išče zaveznikov pri staročeški stranki.

Po naši sodbi so dnovi desnice šteti. Kako sumljivo vlogo igra Jaworski, to je dobro označila za desnico in nje obstanek jako vneta „Politik“, kako sumljivo vlogo igra nemška katoliška stranka. so je pokazalo pri volitvi I. podpredsednika. In zveza, v kateri že sedaj, ko niti ni prišlo do pozitivnega dela, ni jedinosti, naj bi mogla obstajati? Po našem mnenju ne in radi tega smo tudi prepričani, da pride v doglednem času, seveda le, če bo parlament zboroval, do razpora in do razpada desnice.

Izjava.

Tukajšnji list „Domoljub“ je v številki 20. z dne 19. oktobra t. l. prinesel sledečo notico:

(Kmetijska družba in Tomaseva žlindra.) Kako sedanje vodstvo kmetijske družbe skrbi za kmeta, to dokazuje najbolje okolnost, da je Tomaseva žlindra na Kranjskem dražja nego v vseh drugih deželah, in da je temu kriva — naša kmetijska družba. Tomaseva žlindra stane namreč za vse druge dežele v Trstu 2 gld. 49 kr. meterski stot — za Kranjsko pa stane letos 2 gld. 88 kr. toraj 39 kr. več! Ker pa ima kmetijska družba letos še „kartel“, po katerem ima vsa žlindra, ki se na Kranjsko proda, iti skozi njene roke ali pa vsaj z njenim dovoljenjem, — vprašamo opravičeno, kam je šlo tistih 39 kr. od vsacega metrskega stota, za kaere so kmetje prikrajšani ?! Tako skrbi kmetijska družba za kmeta!

Na to notico, ki je vedoma zlagana, odgovarja podpisana družba sledeče! Cena Tomasovi žlindri je od zveze avstro-nemških fosfatnih tvarin postavljena na 16 kr. za kilogramprocent fosforne kisline loco Trst, tedaj stoji v Trstu

100 kg	16	odstotne	Tomasove	žlindre	2 gld.	56 kr.,
„ „	17	„	„	„	2 „	72 „
„ „	16	„	„	„	2 „	88 „

Vožarina iz Trsta v Ljubljano pa stoji 26 gld. 52 kr. za vsak vagon, tedaj stane 18odstotna žlindra v Ljubljano postavljena 3 gld. 15 kr. meterski stot, a družba jo prodaja v Ljubljani po 2 gld. 90 kr. torej 25 kr. ceneje nego je tržna cena. Družba ima le 18odstotno žlindro, a ko bi imela 16odstotno, prodajala bi jo po 2 gld. 58 kr. Loco Trst pa prodaja družba Tomasovo žlindro, in sicer 16odstotno po 2 gld. 28 kr., 17odstotno po 2 gld. 44 kr. in 18odstotno po 2 gld. 60 kr., kar more potrditi slov. kmetijska družba v Trstu, ki je kupila žlindro od naše družbe. Naša družba oddaja loco Ljubljana kilogramski procent po 16 kr., a edini založnik tega gnojila v Istriji U. L. Slocovich v Pazinu vzlic večje bližine po $16^3/_4$ kr. in edini za Goriško „Društvo za prodajo umetnih gnojil v Gorici“ pa po $16^2/_3$ kr. C. kr. kmetijska družba v Gorici prodaja pa Tomasovo žlindro celo po $17^1/_4$ kr. Približino Trstu upoštevši imajo kranjski kmetovalci najcenejšo Tomasovo žlindro in trditev „Domoljuba“, da je to gnojilo na Kranjskem najdražje, in da je temu kriva naša družba, je najostudneje obrekovanje in s polno zavestjo izgovorjena laž.

Isto taka laž in obrekovanje je, da so bili kranjski kmetovalci pri vsakem meterskem stotu prikrajšani za 39 kr. in more z zavestjo le tisti tako laž razširjati, ki je moralno že popolnoma propal.

Podpisana družba je v svojem glasilu z dne 15. oktobra t. l. izdala sledečo izjavo:

„Z ozirom na vest, razširjeno po deželi, da podpisana družba predrago prodaja Tomasovo žlindro, oziroma je ni znala ceno kupiti, izjavlja na podlagi dobljenih neovržnih dokazov, da zveza tvornic za Tomasovo žlindro nikomur v deželi žlindre ni ceneje prodala kakor družbi. — Nadalje predpisana družba naznanja, da je prišla na Kranjsko v promet tudi 16 odstotna žlindra katero kmetje kupujejo za 18 odstotno, a je razlike v ceni 30 kr. pri 100 kg. Ta žlindra je prišla v deželo po prekupcih, in sicer po zvijačnem načinu proti predpisom zveze tvornic za Tomasovo žlindro. — Vrhu tega se pa v deželi prodaja še ene vrste Tomasova žlindra v vrečah brez znamenja in s plombami brez vtisnjenega

znaka, ki nima niti celih 15% fosforove kisline v sebi in je za 50 kr. manj vredna, kakor 18 odstotna žlindra katero družba odaja po 2 gld. 90 kr. metrski stot."

Podpisana družba je tem mirnim potom hotela razjasniti lažnjive vesti, ki se sedaj pred občnim zborom s prozornim namenom širijo po deželi, a sedaj, ko je „Domoljub" družbi naravnost očital sleparstvo, objavi pa podpisana družba še sledeče:

„Gospodarska zveza" je objavila, da prodaja 18 odstotno Tomasovo žlindro po 2 gld. 64 kr. loco Ljubljana; v objavi je kazala naravnost na našo družbo, da je predraga ter je vrhu tega namigavala, da podpisana družba ne zna kupiti. Na vse to danes izjavimo, ter moremo z vsemi potrebnimi listinami dokazati, da je „Gospodarska zveza" kupila konci meseca julija 944 metrskih stotov 18 odstotne Tomasove žlindre po 16 kr. kilogram procent. katera žlindra jo je stala v Ljubljano postavljena 3 gld. 15 kr. meterski stot. To žlindro je „Gospodarska zveza" prodajala po 2 gld. 64 kr., tedaj z izgubo 50 kr. pri vsakem stotu, samo da je mogla s tem ščuvati proti naši družbi. Pri tem je imela „Gospodarska zveza blizu 500 gld. izgube. Ko se ji je to grdo početje ustavilo, posrečilo se je njenim posredovalcem sleparskim potom dobiti pri nekem edinem, izključenem in rajoniranim založniku Tomasove žlindre, ki ne sme prodajati čez meje svojega okraja (tedaj ne na Kranjsko), 10 vagonov 16 odstotne Tomasove žlindre, katero so pa naši kmetovalci smatrali za 18 odstotne, in tedaj toliko vredna, kot od podpisane družbe, dasi je za 32 kr. manj vredna in je po 2 gld 64 kr. metrski stot preplačana. Med to žlindro je pa bila tudi neka vrsta v vrečah brez znamenja in s plombami brez vtisnjenega znaka, ki je imela v sebi le 14·87% fosforne kisline, kakor svedoči preiskava prof. dr. Wagnerja v Darmstadtu, in tudi to žlindro so kupovali naši kmetje za toliko vredno kakor družbino, pri čemur so bili osleparjeni za 50 kr. pri vsakem metrskem stotu.

C. kr. kmetijska družba kranjska.
V Ljubljani, 2. oktobra 1899.

Gustav Pirc l. r., ravnatelj. Ivan Murnik l. r., predsednik.

Politični pregled.

Državni zbor. — Vlada je že učakala dva čutna poraza. Koj v drugi seji poslanske zbornice je bila močno udarjena. Vlada je bila zahtevala, da naj se mesto prvega podpredsednika, ki ga je doslej zavzemal dr. Ferjančič, prepusti nemški levici. Po hudih bojih v desnici je bila kandidatura dr. Ferjančiča vsled odpora nemške katoliške stranke sicer opuščena, a vladni želji, naj bi se to mesto prepustilo nemški opoziciji, se ni ugodilo. Desnica je izvolila v prezidij zgol svoje može. V zadnjih sejah se je razpravljalo o vladni programatični izjavi. Oglasili so se zastopniki vseh strank. Nemci so sicer izjavljali, da nečejo vlade podpirati, a vse te izjave so samo pesek v oči. Očitno je, da se vlada naslanja na nemško levico. Očitno pa je tudi, da desnica se vladi ne okloni. Češki, poljski in konservativno-veleposestniški poslanci so vladi napovedali odločen boj Debata se je v četrtek zaključila, Zdaj pridejo na vrsto predlogi radi oktožbe Thunovega ministrstva, potem pa je volitev delegacije. V torek so Čehi napravili justičnemu ministru radi necega tajnega ukaza tak škandal, da se je morala seja pretrgati.

Boj za Kvoto se v kratkem prične. Minule dni so se vršila posvetovanja v Budimpešti mej obema kabinetnima načelnikoma in finančnima ministroma, sedaj se pa kmalu prično dogovori mej obema kvotnima deputacijama. Škoda za čas, ki ga bodo potratili delegati s temi razpravami, doseglo se itak ne bo nič, do sporazumljenja tudi sedaj ob zadnjem trenutku ne bo prišlo. Mažarski delegatje se bodo najkrepkeje ustavljali vsakemu povišanju njih kvote. Morda se pozneje z nova prično dogovori mej obema vladama, katerih vspeh pa bo istotako ničev. S tem bomo pa srečno prijadrali v četrti štadij. Nova razsodba vladarjeva bo odločila in sicer ne kakor prejšnja leta v korist Mažarom, marveč v korist avstrijskem davkoplačevalcem, z jedno besedo: Vladar avstrijski in ogrski bo poogrsko višal kvoto. O tem so tudi Mažari že popolnoma prepričani in člani takozvanega Loydovega kluba so o tem informovani iz najzanesljivejšega vira.

Italijanski kabinet in parlamentarna opozicija — V kratkem se otvori zasedanje italijanskega parlamenta in tedaj pride na dnevni red zopet volitev predsedstva. V zasedanju je bil po odpovedi Zanardellijevi izvoljen poslanec Cinaglia, kateri je pa v poznejši dobi pokazal toliko nezmožnosti, da ga sedaj ne mara niti vlada in njega njena stranka, niti opozicija Treba bo torej izbrati novega moža, in s tem se prično ljuti boj mej vlado in opozicijo. Poslednja je pridobila za se zopet Zanardellija, kateremu nasproti bo vlada težko postavila sposobnega moža in le zato ne v malih skrbeh. Ima pa vlada pripravljenega nekega Biancherija, kateri prekaša tudi opozicijonalnega kandidata, in bi morali opozicijonalni poslanci, ako res prevzame kandidatura poslanec Biancheri, kar pa je še zelo negotovo, odložili svoja bojna kopja in se vdati ne mili vsodi.

Italijani pri grofu Claryju — Minole dni je vzprejel ministrski predsednik zastopnika italijanskega kluba poslanca Malfatti in Basevi. Poslednji je najprej potožil grofu Claryju, kako zelo so primorski Italijani zatirani od „privandranih" Slovanov, koliko „krivice" se jim gode v narodnem političnem in gospodarskem oziru, potem mu pa izražal željo, tržaških trgovinskih krogov glede druge železniške zveze s severom in glede pristanišč. Posl. Malfatti pa je govoril za ločitev namestništva od Inomosta. Grof Clary je baj zatrdil, da se bo vlada ozirala na želje italijanskega prebivalstva, pričakuje pa, da bode tudi klub podpiral vlado v njenem delovanju. Oba poslanca sta potem izjavila, da sme vlada vsikdar računati na podporo italijanskega kluba. Grofu Claryju je s tem obstoj zagotovljen. S tem dnem so bile najbrže konference končane, ker Schönererjanci in socialni demokratje niso našli milosti v v vladnih očeh. Prvi — recimo neuspeh teh konferenc se je pokazal pri volitvi zborničnih podpredsednikov, drugi bržkone še slede.

Anglija — se raduje zadnjih zmag angleških čet nad bursko armado. Vse časopisje govori v svojih uvodnikih o velepomembnosti zadnega petka in sobote za angleške koristi v Južni Afriki. Iz te nepopisne radosti, ki navdaja vse angleške kroge, je pa posneti, da Angleži teh zmag sami niso pričakovali, vsaj tako dolgo ne, dokler ne dojde na bojišče nova vojna moč. Znano je bilo namreč, da se nahajajo Buri na izredno ugodnih postojankah in da bi Angleži ne opravili mnogo, ko bi pričeli z ofenzivo. Tega načela so se Angleži tudi držali, ne tako pa Buri, ko so v tem slučaju preveč računali na svojo moč. Jeli so se polagoma spuščati v nižave ter zasedati razne angleške kraje ob železnici, meneč, da bodo

imeli tudi vspeh operacije, ki so izborno vspele na zahodu. Niso pa računali na okolnost, da je v okolici Ladysmitha zbrana z malo izjemo vsa angleška moč v južni Afriki, s katero se Buri ne more lahko meriti na planem. Tako je torej prišlo da se morejo burske čete polagoma umikati nazaj v obrnjeno gorovje. Ako smemo verjeti angleškim poročilom, so Buri izgubili precej svojih mož, morda črtimo svoje ondotne armade. in poleg tega tudi nekaj svojih voditeljev, toda vkljub temu angleške zmage niso tako sijajne ekr Angleži v resnici še ničesar niso dobili razun onih 5 topov, Buri imajo pa v svoji lasti ves zahodni del od Kimberlaja do Mafekinga z obema mestoma "red, ker vsekako več odvaga nego borib pet topov.

Obrtnija.

Novi delniški regulativ.

(Konec)

Najvažnejše točke novega delniškega regulativa so naslednje:

Prošnje za dovoljenje ustanoviti delniško industrijalno družbo, naj se želi definitivna koncesija ali samo predkoncesija, se morajo vložiti pri pristojnem političnem dež. oblastvu. Glede predkoncesij določa novi regulativ, da je deželna politična oblast dolžna, dati tekom 30 dnij začasno dovoljenje, ako ni zakonitih zadržkov. Ako misli deželna politična oblast, da je treba kako prošnjo odkloniti, jo mora v imenovanem roku predložiti ministrstvu. Prošnje za definitivno dovoljenje morajo deželne vlade tekom 14 dnij predložiti ministrstvu, oziroma, če to ni mogoče, mora ministrstvu naznaniti še pred pretekom tega roka, da je bila vložena taka prošnja in sporočiti, zakaj da je ni predložila.

Ta natančna določitev roka, kdaj morajo deželna politična oblastva prošnje rešiti, je velikega pomena. Do zdaj je bila navada, da so take prošnje sila dolgo ležale pri deželnih vladah in zgodilo se je večkrat, da je bila zamujena ravno najugodnejša konjunktura, ali da so udeležniki že zopet izgubili veselje kaj ustvariti, še predno je bila njihova prošnja rešena. Za definitivno dovolilo velja načelo, da se ga ne sme odreči, če ni zakonitnih povodov za neugodno rešitev prošnje.

Glede apportov in sploh prošenj za druge delniške ustanovitve, zahteva regulativ popolnega pojasnila vseh, za presojo dotičnih transakcij odločilnih razmer v statutu v subskripcijskih povabilih in v subskripcijskih izjavah. Povrh pa še zahteva, da je ustanovne delnice pri pristojni trgovski in obrtni zbornici razgrniti na javen vpogled.

Delnice se morajo navadno glasiti na najmanj 200 kron. Izjemoma, namreč pri manjših podjetjih, ki imajo samo lokalen pomen, se smejo izdajati delnice tudi po 100 kron, toda le, ako se te delnice glase na ime. Kurs novih akcij se na noben način ne sme določiti pod pari tako, da dobi delniška družba kolikor možno celo skupilo za te delnice. Dovoljenje je sukcesivno plačilo delnic iz čistega dobička, v katerem slučaju dobe lastniki izžrebanih delnic, „vžitne izkaznice“, "Genusscheine.“

Pravne razmere lastnikov teh „vžitnih izkaznic“, ki niso še nikjer zakonito vrejene in določene, so v novem delniškem regulativu vsaj začasno ustanovljene.

Tudi na organizacijo organov delniških družb se ozira novi regulativ, ter določa, da morajo biti v vodstvo poklicane samo osebe, ki se po poklicu in stalno bavijo z neposrednim vodstvom opravil. Dosedanja navada, vstvarjati pri delniških podjetjih vsakovrstne sinekure, se torej odpravi, kar je velicega pomena. Pač pa je dovoljeno, vstvariti direkcijski svet, to je nekaka srednja instanca mej vodstvom in mej občnim zborom delničarjev, katere direkcijski svet sklepa o važnejših zadevah. Toda ta direkcijski svet je po novem regulativu menjen le kot prehod od starih razmer k novim in mora s časoma popolnoma izginiti.

Za nadzorstvo oziroma za pregled letnih računov in druzih izkazov se volijo ali računski revizorji ali pa se izvolijo posebni nadzorovalci. Ti nadzorovalci smejo ako to pravila dovolijo, sami določiti vodstveno podjetje.

Glede glasovanja pri občnih zborih določa novi regulativ, da naj se samo izjemoma določi, da sme posamezen delničar imeti le gotovo število glasov, sicer pa naj bo dovoljeno, da sme imeti kolikor glasov je, tudi določa regulativ, da se sme razen delničarjev tudi nedelničar kot pooblaščenec udeležiti glasovanj.

Glede državnega nadzorstva ponavlja regulativ načelo, ki je izraženo že v društvenem patentu, da se državno nadzorstvo izvršuje v varnost javnih interesov. Za varstvo zasebnih interesov se država kot nadzorovalna oblast nima zavzemati in se morajo dotični interesi braniti civilnopravdnim potom. Stalni državni nadzorovalni organ, podoben „deželnoknežjemu komisarju“ na pr. pri hranilnicah, se nastavi pri industrijalnih delniških družbah samo izjemoma in sicer samo tedaj, če je potreben tak organ iz javnih ozirov.

To so najvažneje določbe novega regulativa za industrijalna podjetja. Gotovo pripomore novi regulativ, da se bo začel duh podjetnosti svobodnejše gibati in da bode konec tisti zaupnosti in tistemu lenarenju, ki je doslej zadrževalo razvoj industrije.

Regulativ je tak, da bi se ga tu za manjša podjetja lahko izkoristili naši rojaki, zakaj tudi majhna industrija se ne da pri nas vstvariti drugače, kakor potomasocijacije.

Kmetijstvo.

Hrana in človeška sreča.

(Dalje)

Dokazi za vegetarizem.

Ne oziraje se na dežele kjer si ljudje svojo hrano v živalstvu iščejo, oglejmo si kraje, kjer je človeški rod (sadje — zrno) — rastlinojedec. Iz teh izvajamo svoje trditve! Ljudstvo starega veka je napredovalo, kolikor časa je zmerno in bolj vegetarično živelo. Dandanes živi stotero in stotero miljonov ljudi skoraj le od riža z najmanjšimi stroški, drugi se zopet prežive s koruzo, pšenico, ržjo in s krompirjem.

Kitajci, Arabci. turški vojaki in težaki, kteri se ne prežive z mesom, so nepremagljivi v delu, moči in stanovitnosti. Močni in zdravi Škotci in Irci se največ le z ovseno moko, krompirjem in maslenim mlekom prežive. Angležki poljedelci delajo vsaki dan 12—15 ur živeči se s pšeničnim ali z ječmenovim kruhom in s krompirjem. Pa tudi s kako malim živežem delavci pri najtežjem delu izhajajo vidimo na jugu, kakor na severu, pri vseh narodih. Če bi se pustili podučiti, izvestno bi popustili vsa vgonobljiva in uničljiva jedila. Ali so pa na drugi strani premožni stanovi onih narodov, koji vživajo kar hočejo zdravi, krepki in trdni?

Človeški rod bi polagoma izmiral, ako ne bi vedno nove in zdrave toka krvi uvajala vrsta nižjega, nravno živečega ljudstva v višje stanove. Primerimo meščane, kteri večinoma meso jedo, s kmeti, koji se večinoma z vegetarično hrano prežive, in stavimo vprašanje, kteri so bolj zdravi, krepki in vstrajni?

Isto tako nam priča toliko imenitnih mož umetnosti in vede, kteri se odlikujejo se svojo zmernostjo, se svojo neizrečeno priprostjo v jedi in pijači in pri tem pa so vstvarili velikanska dela in svetu najbolje služili. Da, smelo rečemo, večina onih, koji so si kot učenjaki, umetniki ali pesniki nesmrtno čast pridobili, so se ali popolnoma ali pa vsaj približno po naših pravilih vedli.

Obilost živeža.

Nakteri mislijo, da, ako se ne jé mesa, se mora zato v velikej obilici druge manj znatne hrane zavžiti. — Toda to ni prav, ker je, kakor dokazano, meso dražje, a ne jedrnato. Meso ni nič druzega nego potrata. 15—16 kg naše tekoče krvi ima blizo $4^3/_4$ kg trdih del v sebi. Vsakdanja izguba porabljenih in nepotrebnih snovij, ktere se po raznih potih izgubé, znaša povprečno več nego 200—250 kg., suhih, trdih t. j. vodeprostih snovij. To je tedaj mera za nadomeščenje potrebne hrane. Kar je več, ni potrebno, temuč škodljivo, ker tako telo s prebavanjem in izmečkom tega, kar je preveč nepotrebno izrabljamo in vsled tega svoje življenje kratimo. Vse take pogreške življenja smatrati imamo vedno in vedno napredovalnim samomorom. Pri nas umrje malo ljudi navadne smrti, zavoljo starosti, onemoglosti. Ali marazma, največ jih je, da si počasi, a gotovo življenje kratijo sosebno vsled nenaravne mesne hrane, ktera človeku tudi čut za pravo mero jemlje in ga v brezmernost zapeljuje. Pri mesojednih Eskimcih je 50letna starost uže visoka, pri Evropcih 100letna, pri Arabcih, koji se z datelji žive pa 200letna.

Za pijačo naj se nikdo ne briga; voda ne stane ničesar in je najbolj zdrava. Drugih pijač ni potreba zavživati, ali pa vsaj zelo v previdni meri. O žganju ne bi trebalo pametnemu človeku niti govoriti. Ono je zvesta družica mesu in se bode tudi s tem izgubila. Kadar bode kulturni svet od te dvojne kuge oproščen, bode se zopet na krepko in častno mesto prvotno zdravega človeštva vspeti mogel.

Nečednost protinravnega življenja.

To kar preveč zavžijemo, je onim, kteri z žuljavimi rokami in v potu svojega obraza živež pridelujejo in drugim pripravljajo nepotreben trud napravilo, jih je nepotrebno obrabilo, jih je v boljši vporabe svojega začasnega življenja in življenske moči oviralo. Vrh tega so tem, ki so nagnjeni zmernosti in priprostosti v slab izgled oni, kteri socijalno visoko stojé vsled svojega nezmernega in nespametnega življenja. Med tem, ko se bogataši ob obilo obloženih mizah pasejo, biva jim često brat in sorodniki v slabem stanovanju in vsled slabe hrane hujša in mre, kolikor dasi se privržencem torije bratovske ljubezni štejejo, čeravno ne v duhu, vendar le radi zunanje dostojnosti naše kulture.

Dokler nas zadolženo, ubogo in revno ljudstvo na pomoč kliče, dokler ni še vsakemu najpotrebnejše zagotovljeno, kar mu mora biti zagotovljeno in on pogreša najmanjši zahtevek življenja brez lastne krivde, toliko časa je tudi vsaka nezmernost in požrešnost več nego-le slaba čednost, ona postaja celo nečednost in greh v popolnem pomenu besede.

Novice.

— **Osebne vesti.** Poštnim vežbenikom je imenovna davčni vežbenik gospod Friderik Tomažič v Ljubljani. — Premeščena sta iz Celja davčni oficial gosp. I. Knez v Gornji grad in davčni pristav g. O. Meglič v Lipnico. — Davčnim pristavom v Celju je imenovan g. I. Volovšek — Sodnima kancelistoma sta imenovana gg. Viktor Mezgec za Motovun in Henrik Karol Marinžek za Poreč.

— **Nova pošta.** Dne 1. novembra 1899 odpre se v Straži na Dolenjskem, okraj Rudolfovo, nov poštni urad, ki se bode pečal s pisemsko in vožno posto ter ob enem služboval kot nabiralnica poštno hranilničnega urada. Zvezo bode imel s poštnim omrežjem po vlakih, koji vozijo med Stražo in Rudolfovem, ter po dvakraini vozni pošti Straža-Toplice katera se imenovanega dne upelje namesto dosendanje vozne pošte Rupolfovo-Toplice.

— **Notarska mesta v Gorici.** Ker je umrl notar Nordis, je prazno jedno notarsko mesto v Gorici, in za isto vložiti prošnjo je razpisan čas do 28. t. m. Tudi to mesto pritiče edino le Slovencu ker treba pomisliti, da vsi notarji v Gorici imajo največ posla s Slovenci, z Italijani bore malo in zato zadošča za Italijane, da imajo enega notarja in ta je Constantini; drugi pa morajo biti Slovenci. Tako bi bila ta reč razdeljena pravilno. Za novo mesto se poganjajo Italijani na vse kriplje, in kdo ve, če ga ne dobi tudi kak Italijan!

— **Istrski deželni odbor** je sklenil, pobirati 10% doklado na vse davke v Istri in sicer v ta namen, da se pokrijejo stroški za ustanovljenje italijanskega gimnazija v Pazinu. Ta sklep je vnebovpijoč škandal.

— **Ruščina v Idriji** se začne poučevati brezplačno drugi mesec. Kdor želi udeleževati se pouka, naj pride v ponedeljek dne 23. t. m. ob 8. uri zvečer v „Čitalnico" na pogovor in določitev kraja, časa in knjig.

— **Politiko grofa Goëssa** označuje prav dobro naslednje dejstvo V Oprtlju v Istri so se pred $2^1/_2$ letom vršile občinske volitve. Laška stranka je smela pri tej priliki slepariti na nečuven način Volitev se je namreč smela vršiti po starem imeniku, iz katerega je bila izpuščena večina hrvatskih volilcev, ali pa so bili mesto teh hrvatskih volilcev vpisani njih že do 20 let mrtvi predniki in celo pradedje. Pritožbi proti tej volitvi je namestništvo ugodilo, na kar se je laška stranka pritožila na upravno sodišče. Še meseca junija je došla vest in sicer od zastopnika laške stranke, posl. Bartolija, da je upravno sodišče ugodilo laški pritožbi. Ako je upravno sodišče tako razsodilo, bi se moral novi obč. odbor že davno konstituirati, če pa upravno sodišče ni ugodilo laški pritožbi, bi se bile morale tudi že davno vršiti nove volitve. Toda zgodilo se ni ne jedno ne drugo. To je napotilo hrvatske volilce v Oprtlju, da so javno vprašali namestnika grofa Goessa, kaj je s to zadevo.

— **Poročil** se je gosp. Mr. Ph. Gjuro Hus v Konjicah z gdč. Mařko Pospišil.

— **Za živinorejce.** Na podstavi dež. zakona z dne 18. februvarja 1885. (deželni zak. štev, 13) se naznanja, da morajo posestniki žrebcev, kateri hočejo v prihodnji spuščalni dobi spuščati svoje žrebce za plemenitev tujih kobil, zglasiti te svoje žrebce najpozneje do 10. decembra 1899. pri političnem okrajnem oblastvu, v čegar okoliši se nahaja stajališče žrebčevo. Dovoljeno je zglasilo izvršiti pismeno ali ustno; ob jednem pa je naznaniti ime in priimek, potem stanovišče žrebčevega posestnika, kakor tudi pleme, starost, barvo in stajališče žrebčevo. Za žrebce sploh pod štirimi leti in za noriške žrebce pod tremi leti se ne dajejo dopustila za spuščanje. Kje in kdaj bode izborna komisija zglašene žrebce pregledovala in zanje dajala dopustila, da se ob svojem času na znanje.

— **Občinske volitve v Pomjanu** je tržaško namestništvo potrdilo in zajedno odbilo slovenski rekurz. Kdor pomni nečuvene nerednosti in nezakonitosti pri dotični volitvi, bo vedel, kaj pomeni ta odločba tržaškega namestništva.

— **Iz bolnice pobegnil.** Reservist pešpolka št. 17. Rudolf Adamič, ki je bil radi božjasti na opazovalnem oddelku je 15. t. m. iz bolnice pobegnil.

— **Nova slovenska slika.** Trgovec g. Peter Nikolić v Zagrebu izdal je že celo vrsto slik iz zgodovine in iz narodnega življenja Hrvatov in Srbov. Te slike so razširjene ne samo po hrvatskih in srbskih krajih, nego tudi po Slovenskem. Skoro v vsaki slovenski hiši se najde taka slika, ki je v resnici pravi okras vsakemu salonu. Slike „Hercegovačko roblje", „Bosanski bjegunci", „Djed i unuk", „Ranjeni Crnogorac" so občno znane. Sedaj je izdal novo sliko „Maščevanje" Ta slika predstavlja prizor iz črnogorskega življenja, kako ded uči vnuka sukati meč. Slika je krasna. Original je naslikal dični srbski slikar Pavel Jovanović Priporočamo to sliko prav toplo. Z okvirom vred velja 30 gld., če se plača v obrokih, sicer pa 27 gld.

— **Občinski zastop Luče** je v svoji seji dne 1. oktobra 1899. ednoglasno sklenil izražiti ogorčenje in obžalovanje nad nečuvenimi izgredi dne 9. avgusta t. l. v Celju, in nad postopanjem mestne policije ter vložiti prošnjo na namestništvo da se ista podržavi. Gg. dr. Sernecu, dr. Dečku in Hribarju pa se je izrekla zahvala, in priznanje za njih moško postopanje in obrambo pravic slovenskega naroda!

— **Nova ustanova gospe Hotschevarjeve.** Veledušna dobrotnica gospa Josipina Hotschevar v Krškem je za vzdrževanje krške bolnice, ki je prav za prav njeno delo, darovala 5000 gld. Obresti te svote bodo popolnoma zadoščale za vzdrževanje poslopja.

— **Povišanje plač uradnikov drž. železnic.** Razni listi so prinesli poročilo, da se bodo plače uradnikov državnih železnic že v kratkem izboljšale. Dela za to izboljšanje so se vsled spremembe kabineta seveda nekoliko zakasnila, toda dogotovljena so v že toliko, da se povišanje plač železničarskih uradnikov izvrši vsekakor še pred novim letom Gorko želimo, da bi bile imformacije „Prager Abendblatta" dobre, da bi se prav kmalu uresničile želje drž. železničarskih uradnikov, ki so si izboljšanja plač zaslužili.

— **Razdelitev beljske občine.** Sklep deželnega zbora kranjskega glede razdelitve beljske občine v občini Ribno in Bled, je zadobil najvišje potrjenje.

— **Premestitev zatiškega sodišča.** Pravosodno ministrstvo je pooblastilo predsedstvo okrožnega sodišča v Novem mestu, da sklene najemno pogodbo z lastnikom grajščine v Višnji gori, kamor se premesti zatiško okrajno sodišče. Graščina se primerno adaptira in se presele sodni uradi vanjo meseca decembra prihodnjega leta.

— **„Zaveza slovenskih in istrsko-hrvatskih županov".** Pravila tega društva je deželna vlada za Kranjsko sedaj potrdila

— **Kmetijsko-kemičnemu preskušališču za Kranjsko v Ljubljani** poslale so oblasti, društva in zasebniki od 1. januvarja do 30. septembra t. l. 292 predmetov v znanstveno preiskavo. Razen tega je naš zavod izvršil še 30 preskušen za vina in zemlje na lastno inicijativo; toraj skupaj 322 predmetov. Opomniti je še, da je dvorni svetnik prof. dr. E. Meisel v c. kr. ministrstvu za kmetijstvo dne 18. t. m. preskušališče inspiciral ter vse v najlepšem redu našel.

— **C kr. finančno ravnateljstvo** naznanja trgovski zbornici v Ljubljani, da se vsled razglasa c. kr. finančnega ministrstva z dne 6. oktobra 1899, št. 50.939 vpeljejo uradne menične golice po 4, 6, 9 in 10 kron s slovenskim tekstom — dne 1. novembra 1899.

— **Gospod Egon Mosche,** sin ljubljanskega odvetnika, ki je v raznih slovenskih listih objavil mnogo lepih člankov in listkov iz Transvaala, se nahaja v nemškem koru, kateremu zapoveduje polkovnik Schiel.

— **V pijanosti.** Andrej Zajc, tesar na južnem kolodvoru v Ljubljani je šel v soboto ponoči vinjen po Franca Jožefa cesti domov. Nasproti „Narodnega doma" se je spotekel in padel na rob ograjenega podzidka pri Češkotovi vili tako nesrečno, da si je prebil glavo in se tako poškodoval, da so ga morali prepeljati v deželno bolnico.

— **Utonil** je 16 mesecev star otrok, hčerka posestnice Terezije Bergoč v Brezovici pri Št. Petru, v neki mlaki pred domačo hišo.

— **Kaznovana nezvestoba.** V Gabrovcih v Srenjskem okrožju se je minolo nedeljo lepa Danica Mažič kruto maščevala. Njen ljubimec, Slavko Vladisavljevič je postal nezvest ter je nameraval snubiti drugo dekle. Danica Mažič ga je v nedeljo zvabila na domače dvorišče ter ga prosila ondi, naj ji posodi nož, da si olupi jabolko. Jedva je imela Danica nož v roki, ko sta planila izza senjaka njen oče in mati ter vrgla Vladisavljeviča na tla. Med tem, ko sta ga držala, mu je odrezala Danica levo uho in pol desnega. Seveda so Danico in njene starše takoj zaprli. Kaznovani nezvesti ljubimec pa leži težko ranjen v bolnišnici.

— **Vojaška večerja.** — Kakor poroča „Pester Lloyd", hoče vojaška oprava od letošnjih delegacij zahtevati znatno povišanje vojnega proračuna v svrho, da bo mogoče vojakom dajati toplo večerjo. Bil bi že čas za to! Ako bi bili hoteli, bi se to že lahko davno zgodilo. Koliko manj nujnih izdatkov imamo vsako leto, ki nam ne prinašajo prav nobenih koristi, dočim gre tu za zdravje državljanov, bodočih hraniteljev rodbin in — davkoplačevalcev.

— **V Gorici je bila že l. 1836 jednakopravna** z nemačino in laščino. V roke smo dobili razpis službe mestnega davkarja. C. kr. okrožni urad zahteva določno znanje slovenskega jezika. Danes pa službujejo pri mestnem magistratu, s katerim imamo tudi Slovenci opravka, ljudje, ki ali ne znajo, ali pa nečejo znati slovenščine. Dopisi, katere dobiva mestno županstvo s slovenskega dela dežele, se morajo prestavljati na laški jezik prej, ko se rešijo. Mestni urad mora torej imeti neki oddelek za prestavljanje dopisov. Čemu ta potrata? To se dela samo iz principa, da mestnim uradnikom ni treba znati našega jezika

— **Otvoritev skladišča v Sinčevasi na Koroškem** se je morala zaradi raznih zaprek preložiti še za 8 dnij in se vrši torej v nedeljo dne 29. oktobra t. l. — Novo skladišče je jako lepa in dobro urejena stavba. Otvoritvena slavnost obeta biti prav sijajna in pomenljiva. Skladišče bode v veliko korist slovenskih kmetov. — Podružnica v Velikovcu je začela delovati že dne 11. oktobra' na veliko jezo velikovških nemčurjev, ki čutijo, da se hoče slovenski kmet tudi v gospodarskem oziru osvoboditi od njihovega terorizma in postati res sam gospodar na rodni zemlji.

— **Otvoritev obrt. napredovalne šole** v Šmartnem pri Litiji se je izvršila v nedeljo. Najprej je bila slovesna maša, katere se je udeležilo učiteljstvo s šolsko mladino in vsi ondotni in okoličanski odličnjaki. Po maši je imel v okrašeni šoli otvoritveni govor nadučitelj g. Iv. Bartl Za njim je govoril okr. nadkomisar g. Št. Lapajne. Nato se je začelo takoj s šolskim poukom. Že danes je 32 učencev, kar dokazuje potrebo te obtrne šole.

— **Tatvina.** Ljubljanska policija je te dni prijela Krisperjevega hlapca Ivana Tomšiča, ker je na sumu, da je kradel iz prodajalnice in iz skladišča razno špecerijsko blago in je donašal svoji ljubimki. Policija, ki je o tem zvedela, ga je na cesti vstavila in dobila res pri njem steklenico „muškatelca" in zavitek sladkorja, katerega je hotel ravno nesti svoji izvoljenki. V njegovem stanovanju se je baje dobila še več ukradenega blaga.

— **Iz Rio de Janerio,** v Braziliji, nam piše rojak Ant. Bombač od dne 10. septembra, da od tam odpotuje več rojakov in nas prosi pomoči pri izkrcanju. Opozarjamo te rojake, ako vedo za druge, kateri dospejo, da nam naznanijo njih imena in jim dopošljejo kaj v potne stroške. Ti rojaki so tam že leto, ali grofije jih ne puste preje proč, dokler ne poteče leto Toži nam, da so ljudje v pravej sužnosti, ker jih pri delu tudi pretepajo kakor nemo žival. Nikomur ne svetuje, da bi tja hodil, ker ni druzega nego suženjstvo.

— **Velika tatvina v Opatiji.** Predvčerajšnjim se je pripetila v Opatiji velika tatvina. Ukradenih je več pozlačenih in zlatih stvarij, 800 gld. denarja in dva bankovca po 100 gld. Tatvine sumljiv je okoli 23 let star plavolas, golobrad, vitek fant, ki je menda natakar. Razpisano je 200 gld. onemu, ki dobi tatu.

— **Nevesta v plamenu.** V Tridentu sta stala te dni pred poročnim oltarjem namestniški svetnik grof Zdenko Thun in grofica Teresina Thun. Po čudnem naključju se je nevest unel pajčolan, in nakrat je bila vsa v plamenu. Ženin je potegnil prestrašeni nevesti pajčolan z glave in jo tako rešil. Vendar pa je bila nevesta tako prestrašena, da so morali s poroko precej časa čakati, da se je opomogla.

— **Po nedolžnem v dosmrtni ječi.** L. 1878. je vrgel nekdo v Florenci med občinstvo bombo, ki je bil šele nekaj ur izven ječe. Vzlic zatrjevanju, da je nedolžen, je bil Bataachi obsojen v dosmrtno ječo, ker je več prič dokazalo, da je kriv. Sedaj pa je izjavilo več tistih prič, da so lagali, ker so jih za to podkupili ali k temu prisilili policisti.

— **Umor iz osvete.** V Smihovi pri Pragi je imel delavec John službo v Ringhofferjevi tvornici za stroje. Ker je imel veliko družino, a majhno plačo, je kradel bakrene odpadke ter jih prodajal. Njegov mojster pa ga je naznanil. Zato se je hotel John maščevati ter se je priplazil v komtoar tvornice ter zabodel z velikim nožem uradnika Dlohyja. John je mislil, da sedi v komtoarju njegov mojster, zato je umoril nepravega. Morilca so zaprli.

— **S sabljo po glavi.** V nedeljo zvečer sta se vlačila po starem mestu dva pijana vojaka in popijala, a plačala nič. Poseben veščak je bil vojak Florestan, ki je bil že dobro znan tako civilnem, kakor v vojaškemu sodišču. V neki krčmi v ulici Donota pa krčmarica ni hotela dati pijače brez plače, vsled česar sta vojaka postala divja. Prišlo je do tega, da je javna straža morala prisiliti vojaka, da plačata predno odideta. Proti stražam pa je takoj nastopil s kruto silo Florestan in nagovarjal še svojega tovariša, da potegne bajonet in da skupaj udarita po straži. Forestan je izvlekel še svojemu tovarišu bajonet in z obema se zaletel v stražo Bavčarja Poslednji je seveda tudi takoj potegnil svojo sabljo in udaril ž njo Florestana po glavi, da se je takoj zgrudil v krvi in spustil bajonete, druga straža ga je mahnil s sabljo po roki, na kar se je pijanec skril pod mizo in se po tleh hotel splaziti iz krčme. Toda prišle so še druge straže na pomoč, ki so vlekle Florestana izpod mize in ga aretovale. V krčmi navzoče ljudstvo je tudi začelo divjati proti stražam v katere je jelo leteti steklenic in drugih stvari. Tudi na ulici iz okenj sa metali ljudje razne stvari na straže, kar kaže, da je bilo to one vrste ljudstvo, kateremu je trn v očeh avstrijsko državno redarstvo. Straža je tudi teh divjakov več aretovala. Na ulici je Florestan še enkrat utekel stražam, ki so ga le z velikim trudom spravile pod ključ. Na redarski postaji so telefonirali v vojašnico in zahtevali, da pride po Florestana vojaštvo ker je hotel vse razbiti. Vojaki s častnikom so prišli in so imeli dokaj opraviti ž njim, naložili so ga na voz in peljali v vojašnico. V kasarni je še uganjal take stvari, da so ga morali nesti na nosilnici v vojašnico, kjer ga najprej ozdravijo, potem pa pride pred vojaško sodišče. Dobil je več ran, katerih ona na glavi je jako nevarna in se je bilo bati, da mu odteče kri, Toda že je iz nevarnosti.

— **Tobak-Avtomat.** Na kolodvoru v Bržezinki (Galicija) je avtomat, podoben onem na naših kolodvorih, iz kat terih se ne dobi čokolada in razni „cukrčki". Ta avtomadaje namreč cigarete in smodke po jako nizkih cenah. Popotnik, kateremu je pošla „kaja", se lahko posluži avtomata s tem da vrže vanj kovan denar 10 vinarjev, pa mu vrže smodko v roko Ta svet vse zna.